

Raport z badań

Dobrostan szkolny

w klasach zróżnicowanych

Autorzy: Beata Papuda-Dolińska, Paweł Grygiel, Grzegorz Szumski, Maciej Karwowski, Magdalena Boczkowska, Anna Błaszczak, Katarzyna Wiejak

Redakcja językowa i korekta: Anna Adamczyk

Projekt okładki: Katarzyna Bogucka

Layout: www.dobryraport.pl

Skład komputerowy: Pracownia C&C Sp. z o.o.

ISBN: 978-83-68313-92-5

DOI: 10.24131/9788368313925

Wzór cytowania: Papuda-Dolińska, B., Grygiel, P., Szumski, G., Karwowski, M., Boczkowska, M., Błaszczak, A., Wiejak, K. (2025). *Raport z badań. Dobrostan szkolny w klasach zróżnicowanych*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Egzemplarz bezpłatny

Warszawa 2025

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025

Wydawca: Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa, tel. 22 24 17 100

www.ibe.edu.pl

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Informacja o projekcie

Celem projektu „Szkoła dostępna dla wszystkich” jest wzmocnienie kompetencji nauczycieli specjalistów w zakresie udzielania adekwatnego wsparcia dzieciom i uczniom, z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, w tym dzieciom i uczniom będącym uchodźcami z Ukrainy, a także integrowania zróżnicowanego środowiska w klasie/szkole. W projekcie opracowano szereg narzędzi pomocnych w prowadzeniu zajęć wychowawczo-specjalistycznych, w tym integracyjnych, zapewniających poczucie wspólnoty wśród dzieci i uczniów oraz dbałość o budowanie przyjaznego klimatu w klasie/szkole w ramach ochrony zdrowia psychicznego dzieci i uczniów.

Niniejsza publikacja została zrealizowana przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy w partnerstwie z Biurem UNICEF ds. Reagowania na Potrzeby Uchodźców w Polsce i Ministerstwem Edukacji Narodowej. Materiały, treści i poglądy zawarte w tej publikacji są prezentowane jako własne przez ekspertów zaangażowanych do realizacji projektu i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy UNICEF lub darczyńcy. Publikacja nie została przygotowana na podstawie oficjalnych standardów publikacyjnych UNICEF, w związku z czym UNICEF ani darczyńca nie odpowiadają za potencjalne błędy.

Wprowadzenie

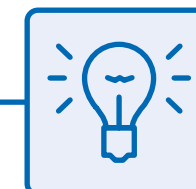
Raport „Dobrostan szkolny uczniów w klasach zróżnicowanych” prezentuje wyniki badań zrealizowanych w ramach projektu Szkoła dostępna dla wszystkich (Accessible School for All - ASA), prowadzonego przez Instytut Badań Edukacyjnych - Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z UNICEF oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej. Inicjatywa ta powstała w odpowiedzi na dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość polskiej szkoły, w której obecnie uczy się ponad 200 tysięcy dzieci

z doświadczeniem migracji i uchodźstwa przybyłych z Ukrainy. Wyzwania te nałożyły się na już istniejące zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych, związanych m.in. z niepełnosprawnościami, trudnościami w relacjach rówieśniczych czy problemami w obszarze zdrowia psychicznego.

Szkoła – obok funkcji dydaktycznej – pełni także kluczową rolę społeczną i opiekuńczą, stanowiąc przestrzeń kontaktów rówieśniczych, aktywności fizycznej i wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb. Dostępna i stabilna edukacja ma fundamentalne znaczenie dla dobrostanu dzieci i młodzieży, niezależnie od ich statusu społecznego, kulturowego czy zdrowotnego.

Nieoczekiwana zmiana struktury populacji uczniowskiej po 2022 roku wniosła do szkół nowe wyzwania dydaktyczne i społeczne, które wymagają pogłębionej diagnozy i systemowych działań.

W tym kontekście pomiar dobrostanu szkolnego w wymiarze edukacyjnym oraz społeczno-emocjonalnym pozwala lepiej zrozumieć sytuację uczniów i wskazuje kierunki dla projektowania programów wspierających szkoły w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwojowi, bezpieczeństwu i zaangażowaniu. W badaniach projektu ASA szczególną uwagę poświęcono dwóm grupom, które mogą być szczególnie narażone na wyzwania w tym obszarze: uczniom z doświadczeniem migracji z Ukrainy oraz uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wyniki badania dostarczają nie tylko wiedzy o skali wyzwań i grupach uczniów wymagających szczególnego wsparcia, lecz także stanowią cenne źródło refleksji nad tym, jak organizować życie szkolne, aby było ono doświadczeniem sprzyjającym rozwojowi, bezpieczeństwu i zaangażowaniu wszystkich uczniów – bez wyjątku.

Cel badania:

Badanie miało na celu diagnozę dobrostanu szkolnego uczniów w zróżnicowanych klasach, obejmującą pięć jego wymiarów związanych zarówno ze sferą edukacyjną, jak i społeczno-emocjonalną. Szczególną uwagę poświęcono porównaniu sytuacji uczniów z doświadczeniem migracji z Ukrainy i ich polskich rówieśników oraz analizie czynników mogących różnicować poziom dobrostanu, takich jak sytuacja rodzinna, poziom edukacji, specjalne potrzeby edukacyjne czy płeć. Badania zostały przeprowadzone w naturalnych warunkach szkół ogólnodostępnych, co pozwoliło uchwycić funkcjonowanie uczniów w ich codziennym środowisku. Wyniki dostarczają wiedzy niezbędnej do projektowania działań wspierających szkoły w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwojowi, bezpieczeństwu i zaangażowaniu wszystkich uczniów.

02.

Czym jest dobrostan szkolny? – **Koncepcja teoretyczna**

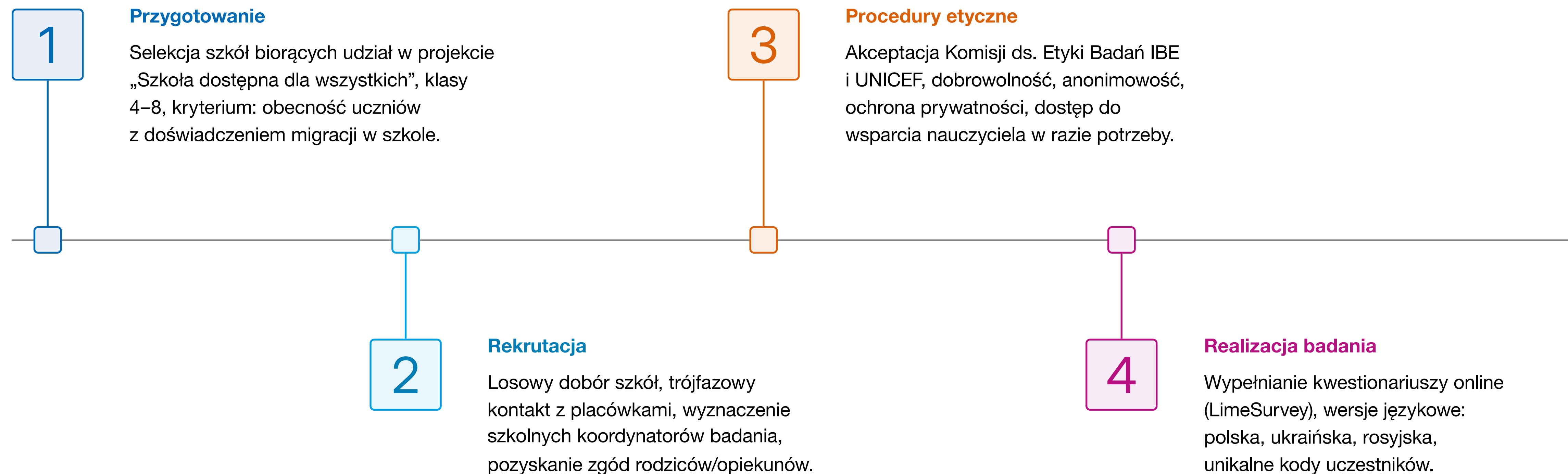
Dobrostan szkolny

w naszych badaniach został scharakteryzowany w oparciu o model PERMA M. Seligmana, który definiuje dobrostan jako efekt pozytywnych emocji, zaangażowania, relacji, poczucia sensu i osiągnięć. Na tej podstawie wyodrębniliśmy pięć wymiarów dobrostanu szkolnego: praktyki dydaktyczno-wychowawcze nauczycieli, relacje rówieśnicze, motywacyjno-emocjonalne zaangażowanie w naukę, osiągnięcia szkolne oraz emocjonalny stosunek do szkoły (pozytywny i negatywny).

Metodologia badań

Przebieg i organizacja badania

Charakterystyka wykorzystanych narzędzi badawczych

Wymiar dobrostanu	Wymiar szczegółowy	Narzędzie
Nauczycielskie praktyki dydaktyczno-wychowawcze	Postrzeganie przez uczniów praktyk nauczania włączającego	<i>Inclusive Teaching Practices Scale – S-ITPS; podskala: Personalisation</i> <i>Skala Praktyk Nauczania Włączającego; podskala: Personalizacja</i>
	Postrzegane nierówności w traktowaniu przez nauczyciela	<i>Teacher Discrimination Behavior – TDB</i> <i>Zachowania Dyskryminacyjne Nauczyciela</i>
Relacje z rówieśnikami w klasie	Samotność i brak satysfakcji z relacji rówieśniczych	<i>Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire – LSDQ</i> <i>Kwestionariusz Samotności i Niezadowolenia Społecznego</i>
	Postrzegany status rówieśniczy	<i>Perceived Social Position among Peers Questionnaire – PSPPQ</i> <i>Kwestionariusz Postrzeganego Statusu Rówieśniczego</i>
	Postrzegane włączenie społeczne	<i>Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; podskala: Social Inclusion - SI</i> <i>Kwestionariusz Postrzegania Włączenia; podskala: Włączenie społeczne</i>
	Doświadczenie bycia ofiarą agresji rówieśniczej	<i>European Bullying Intervention Project Questionnaire – EBIP-Q; podskala: Victimization</i> <i>Kwestionariusz Europejskiego Projektu Przeciwdziałania Przemocy Rówieśniczej, podskala: Wiktymizacja</i>
	Samoskuteczność interpersonalna	<i>Self-Efficacy Questionnaire for Children – SEQ-C</i> <i>Kwestionariusz Oceny Samoskuteczności dla Dzieci</i>

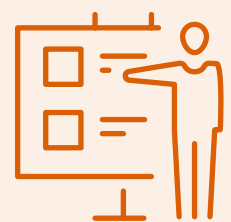
Wymiar dobrostanu	Wymiar szczegółowy	Narzędzie
Motywacyjno-emocjonalne zaangażowanie w naukę szkolną	Poczucie celu edukacyjnego	Student Subjective Wellbeing Questionnaire – SSWQ; podskala: Educational Purpose Scale – EPS Kwestionariusz Subiektywnego Dobrostanu Ucznia; podskala: Cel edukacyjny
	Akademicki obraz siebie	Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; podskala: Academic Self-Concept – ASC Kwestionariusz Postrzegania Włączenia; podskala: Akademicki obraz siebie
	Emocjonalne nastawienie do szkoły	Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; podskala: Emotional Inclusion – EMI Kwestionariusz Postrzegania Włączenia; podskala: Włączenie emocjonalne
Osiągnięcia szkolne	Oceny końcoworoczne	Ocena na koniec roku z języka polskiego w polskiej szkole
		Ocena na koniec roku z matematyki w polskiej szkole
Pozytywne i negatywne emocje związane ze szkołą	Lęk szkolny	Academic Anxiety Scale – AAS Skala Lęku Szkolnego
	Radość z uczenia się	Student Subjective Wellbeing Questionnaire – SSWQ; podskala: Joy of Learning – JL Kwestionariusz Subiektywnego Dobrostanu Ucznia; podskala: Radość z uczenia się

Charakterystyka **badanej grupy**

23
szkoły

Badanie przeprowadzono **w szkołach uczestniczących w projekcie** „Szkoła dostępna dla wszystkich” (22 szkoły ogólnodostępne i 1 integracyjna).

78
klas

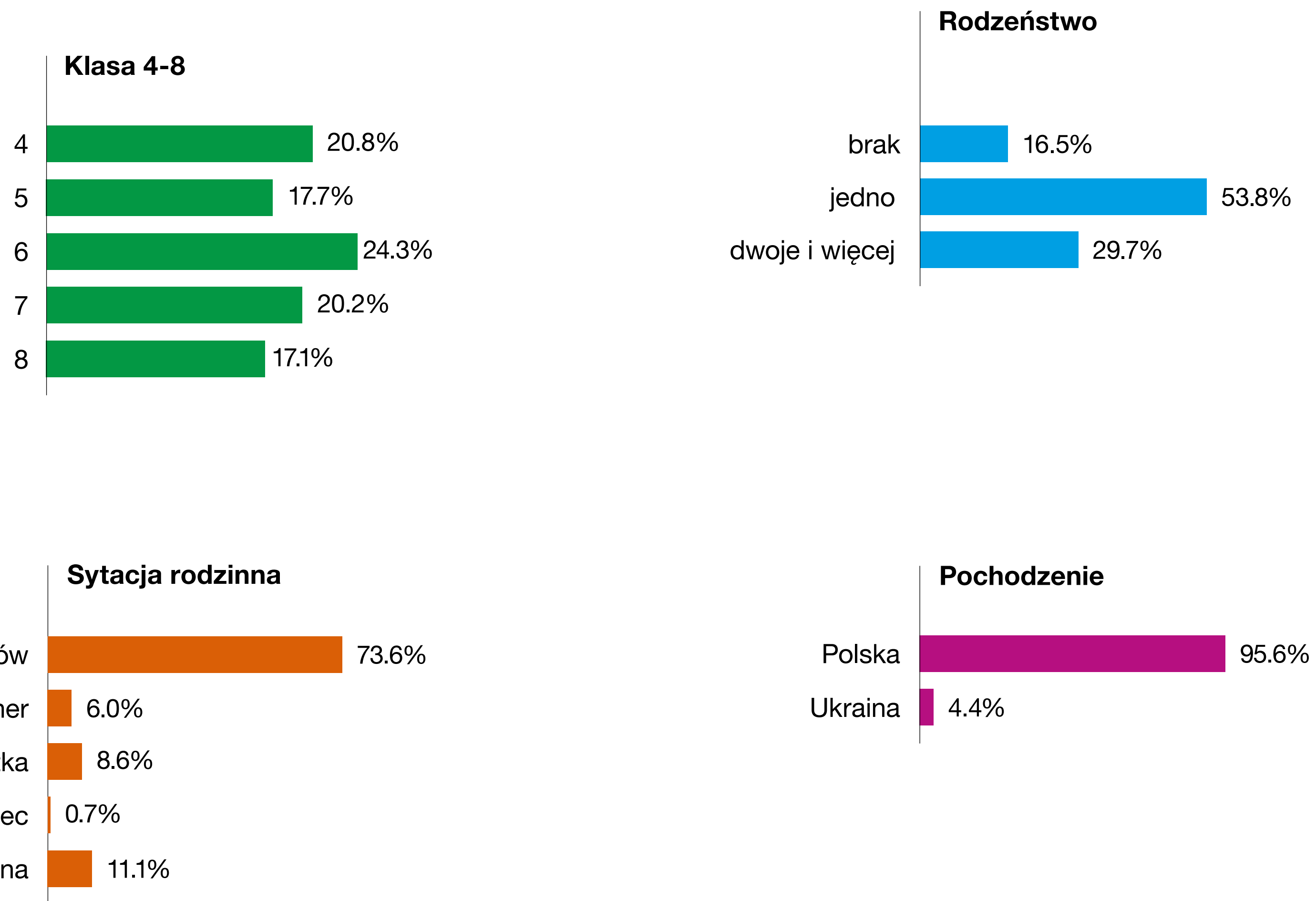
W badaniu wzięli udział uczniowie z danej klasy, których rodzice / prawni opiekunowie wyrazili **pisemną zgodę**.

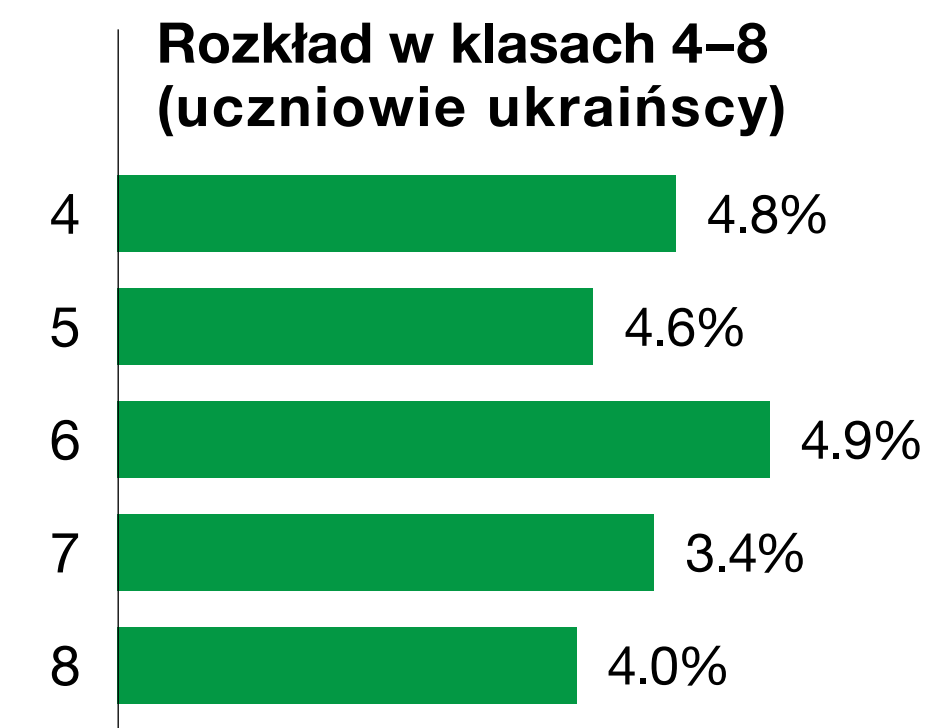
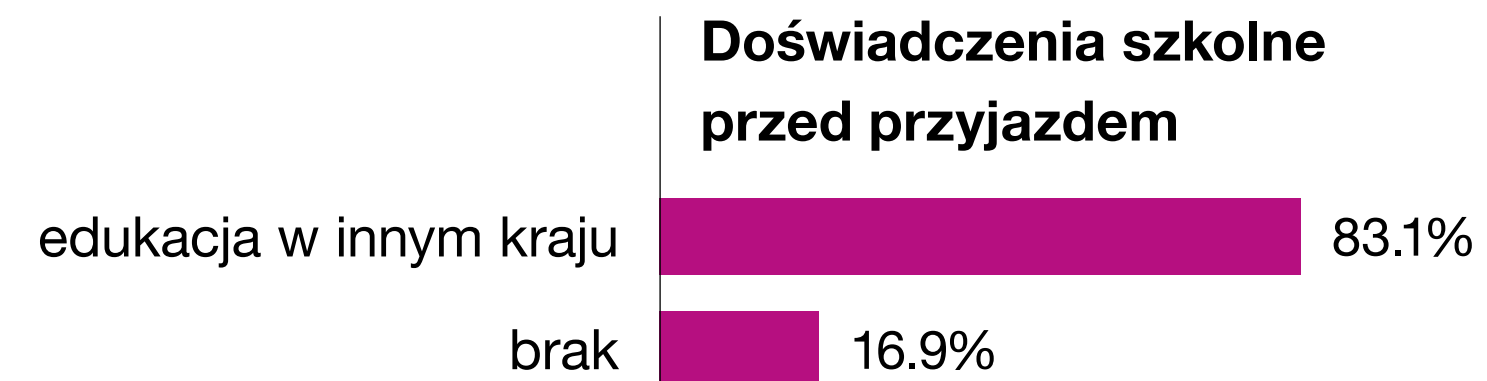
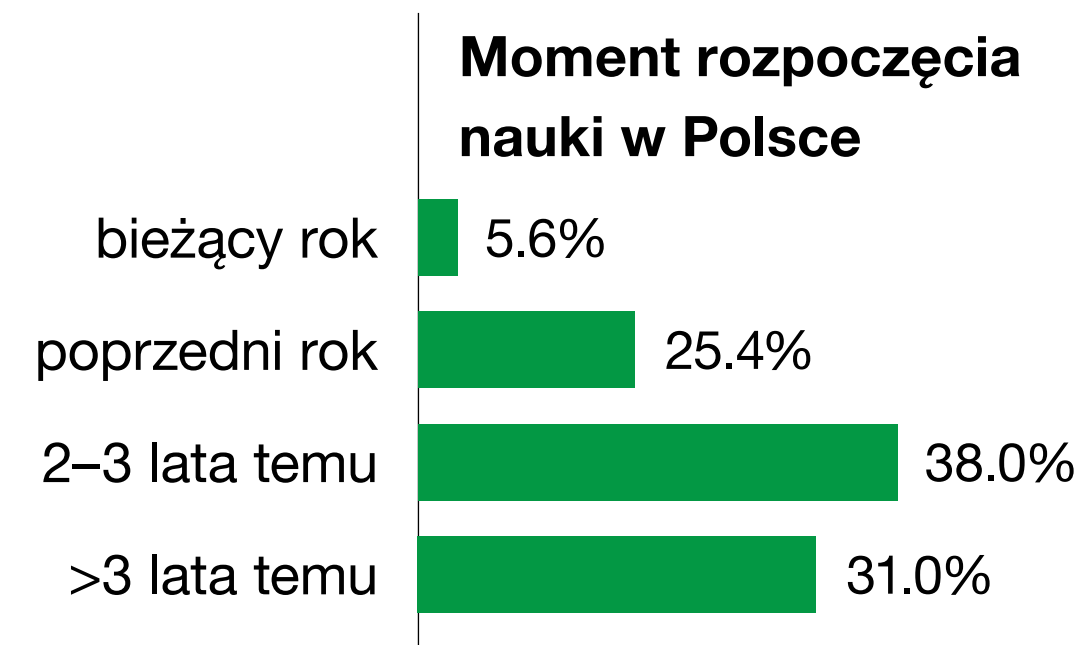
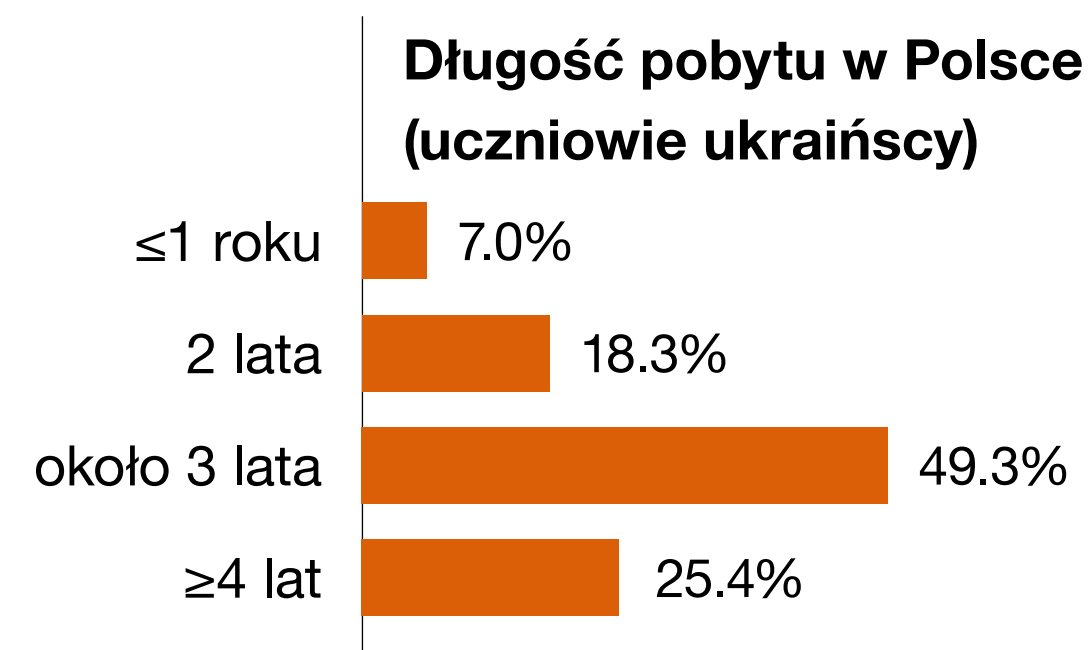
1608
uczniów

Przebadano 1608 uczniów, w tym **71 uczniów z doświadczeniem migracji z Ukrainy** (4,4%) oraz **307 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**, posiadających opinię lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z poradni psychologiczno-pedagogicznej (19,1%).

Uczniowie ogółem

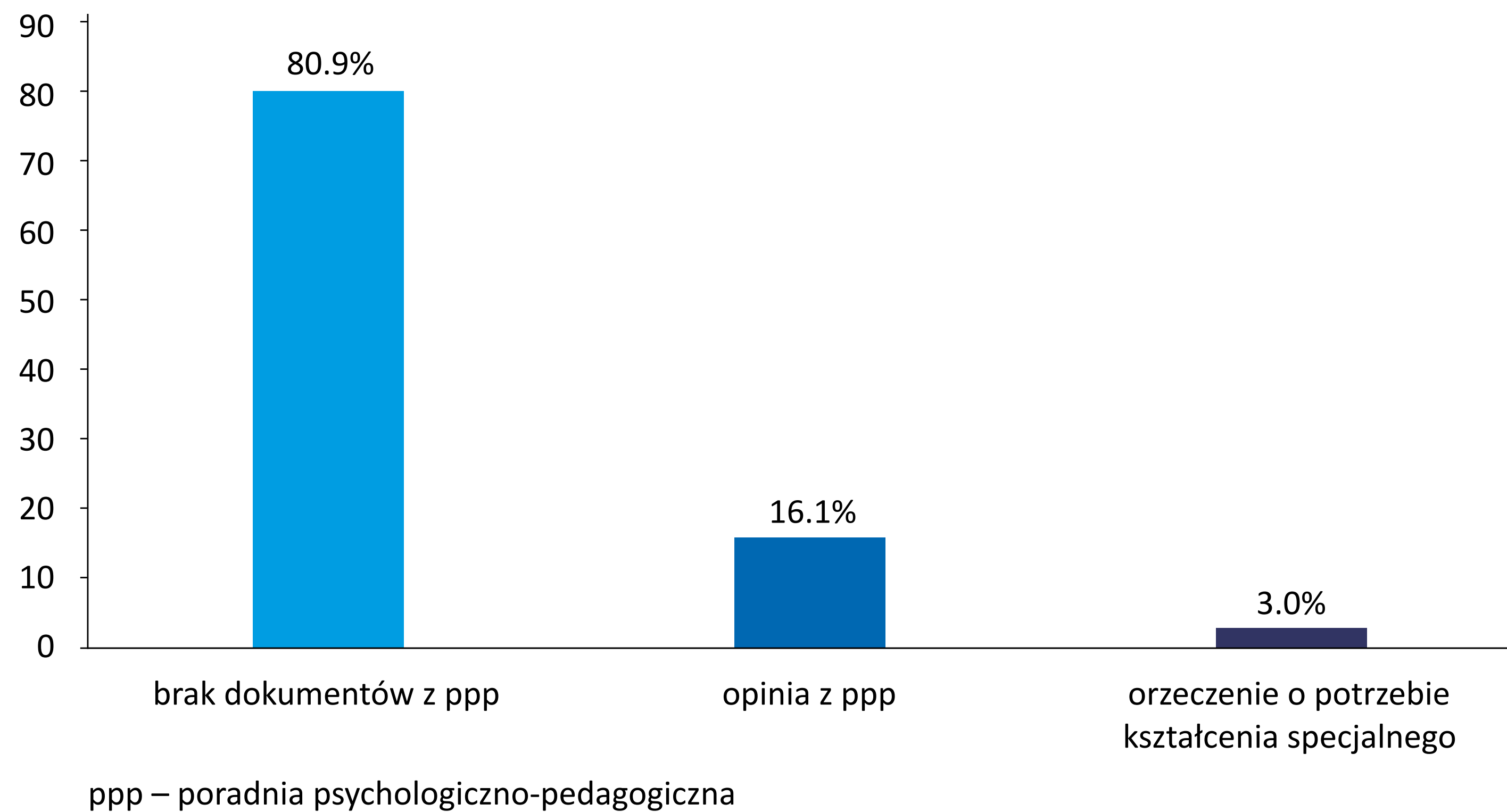

Uczniowie z doświadczeniem migracji z Ukrainy

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

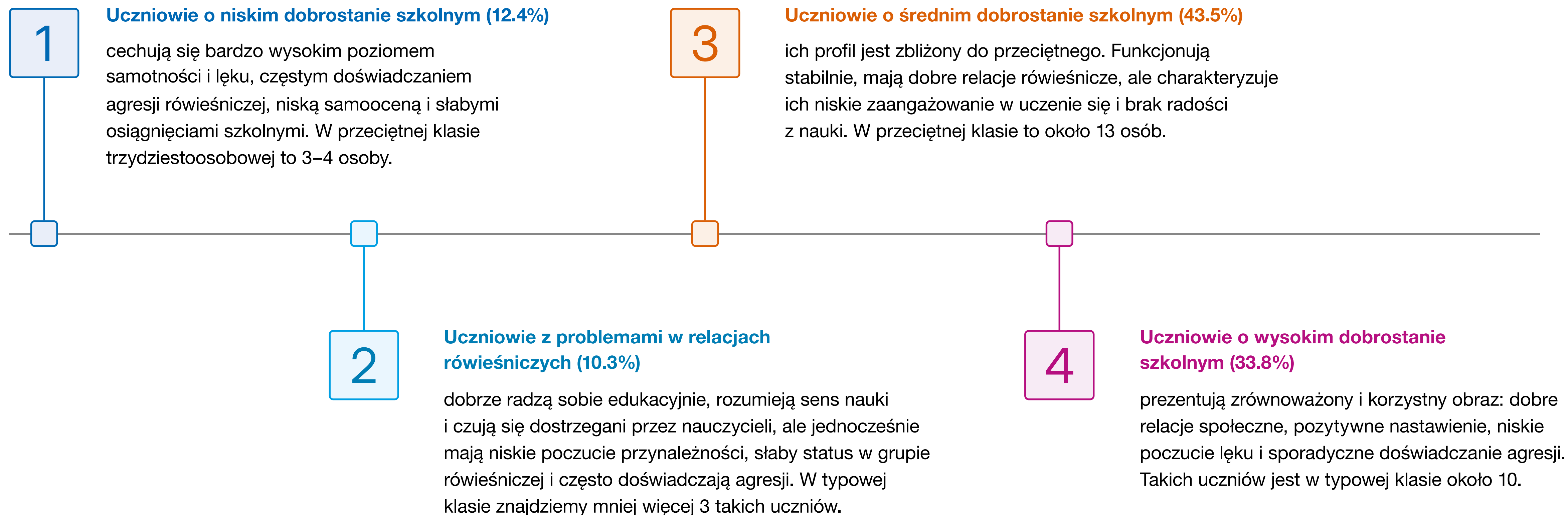
Posiadanie opinii o specjalnych potrzebach edukacyjnych jest znacznie częstsze niż orzeczeń, zwłaszcza w starszych klasach. Opinie dotyczą zwykle szerokiego spektrum trudności i często poprzedzają dalszą diagnozę, podczas gdy orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego odnoszą się do bardziej trwałych i formalnie potwierdzonych potrzeb.

Najważniejsze **wyniki badań**

1. Jaki jest ogólny obraz dobrostanu szkolnego **uczniów w klasach 4-8?**

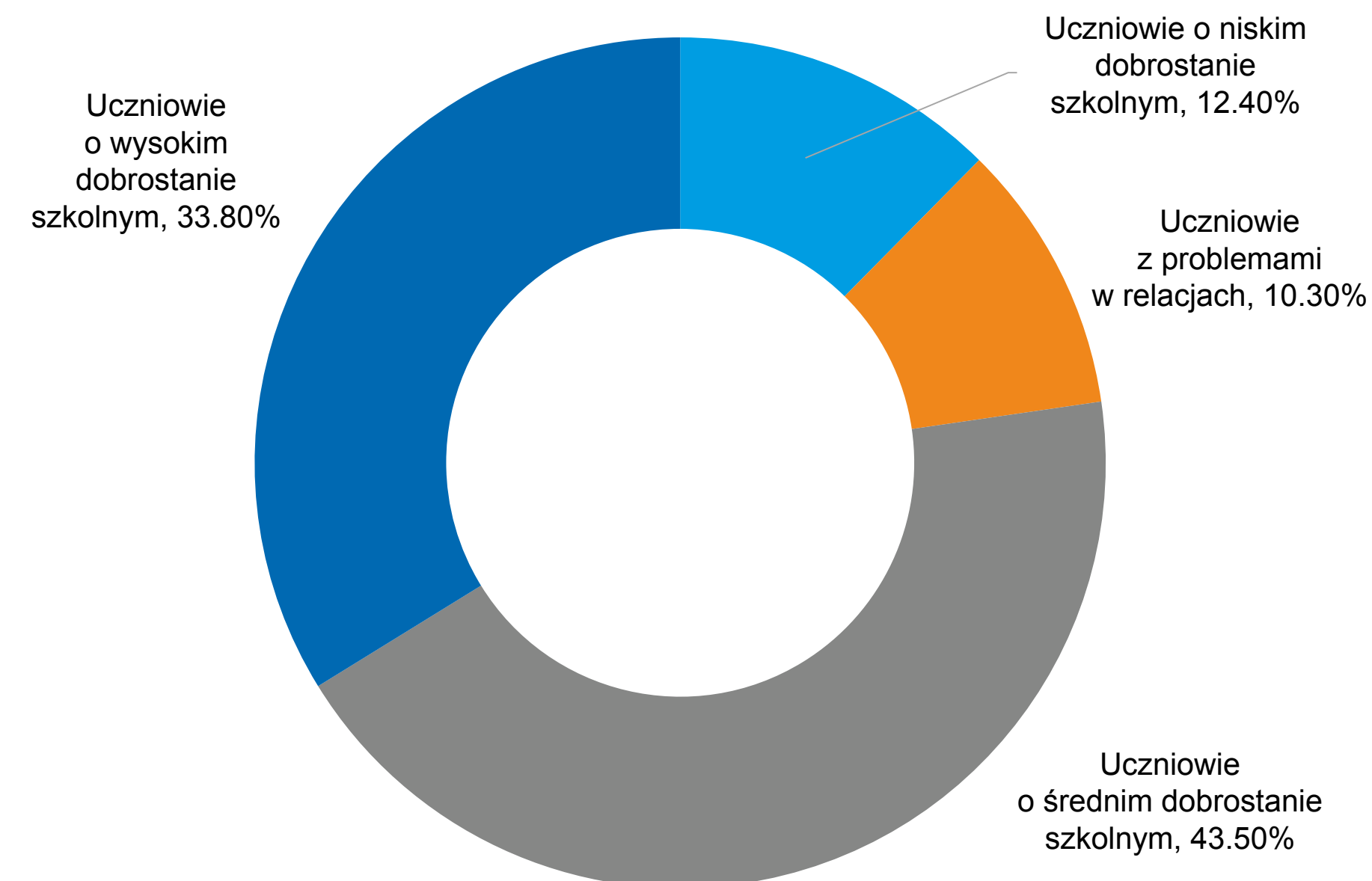
Wyniki badań pozwoliły wyodrębnić cztery grupy uczniów o odmiennych profilach funkcjonowania.

Obraz dobrostanu szkolnego uczniów jest zróżnicowany – obejmuje zarówno obszary stanowiące mocne strony, jak i te wymagające dalszej uwagi.

Obszary mocnych stron w obrazie dobrostanu szkolnego w klasach zróżnicowanych:

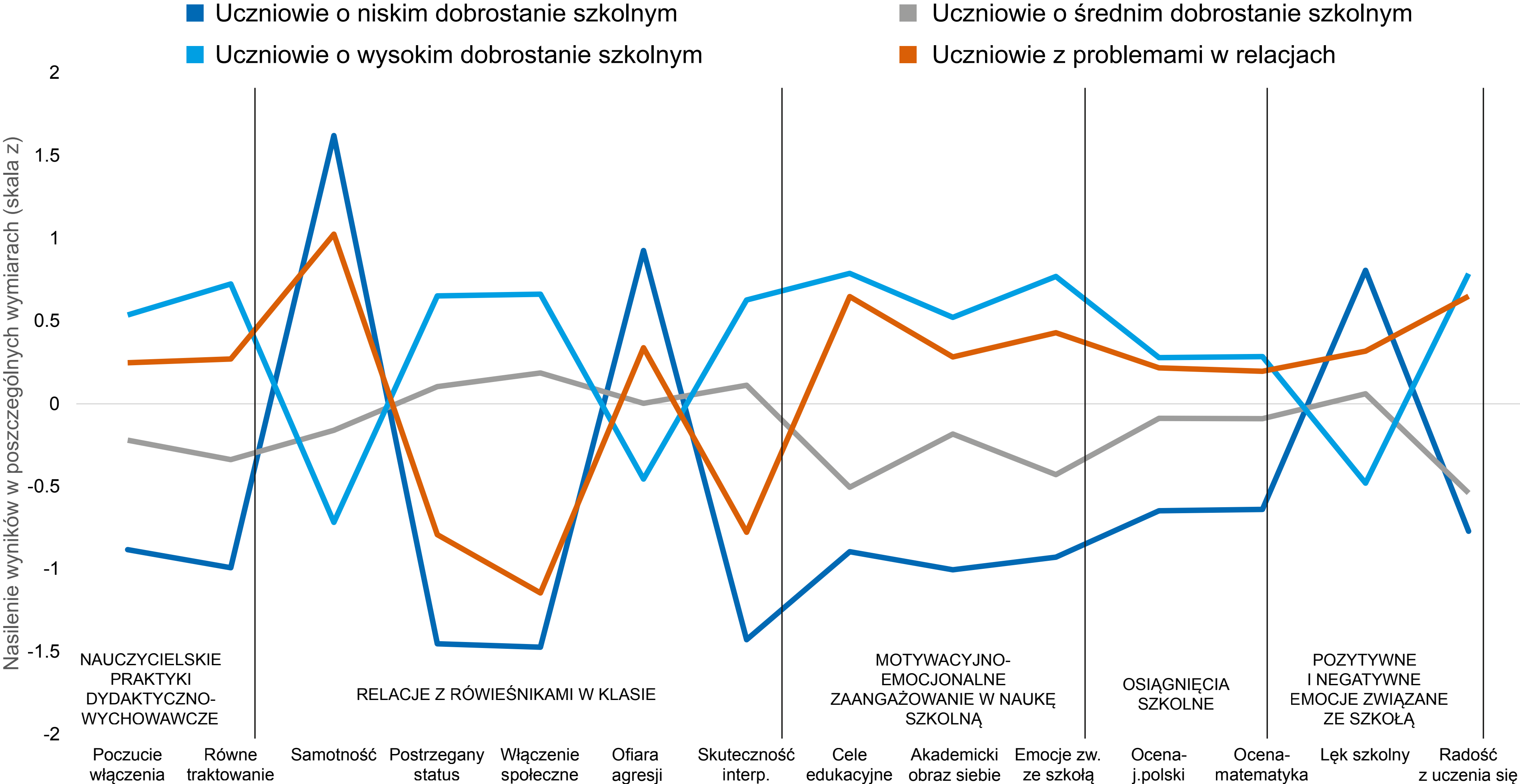
- pozytywne postrzeganie praktyk nauczycielskich sprzyjających włączeniu,
- wysokie poczucie włączenia społecznego i statusu rówieśniczego,
- rzadkie doświadczenia przemocy i pozytywna samoocena kompetencji interpersonalnych,
- umiarkowanie pozytywna samoocena jako ucznia i realizacji celów edukacyjnych,
- niski poziom deklarowanego lęku szkolnego,
- względnie dobre osiągnięcia edukacyjne z języka polskiego i matematyki.

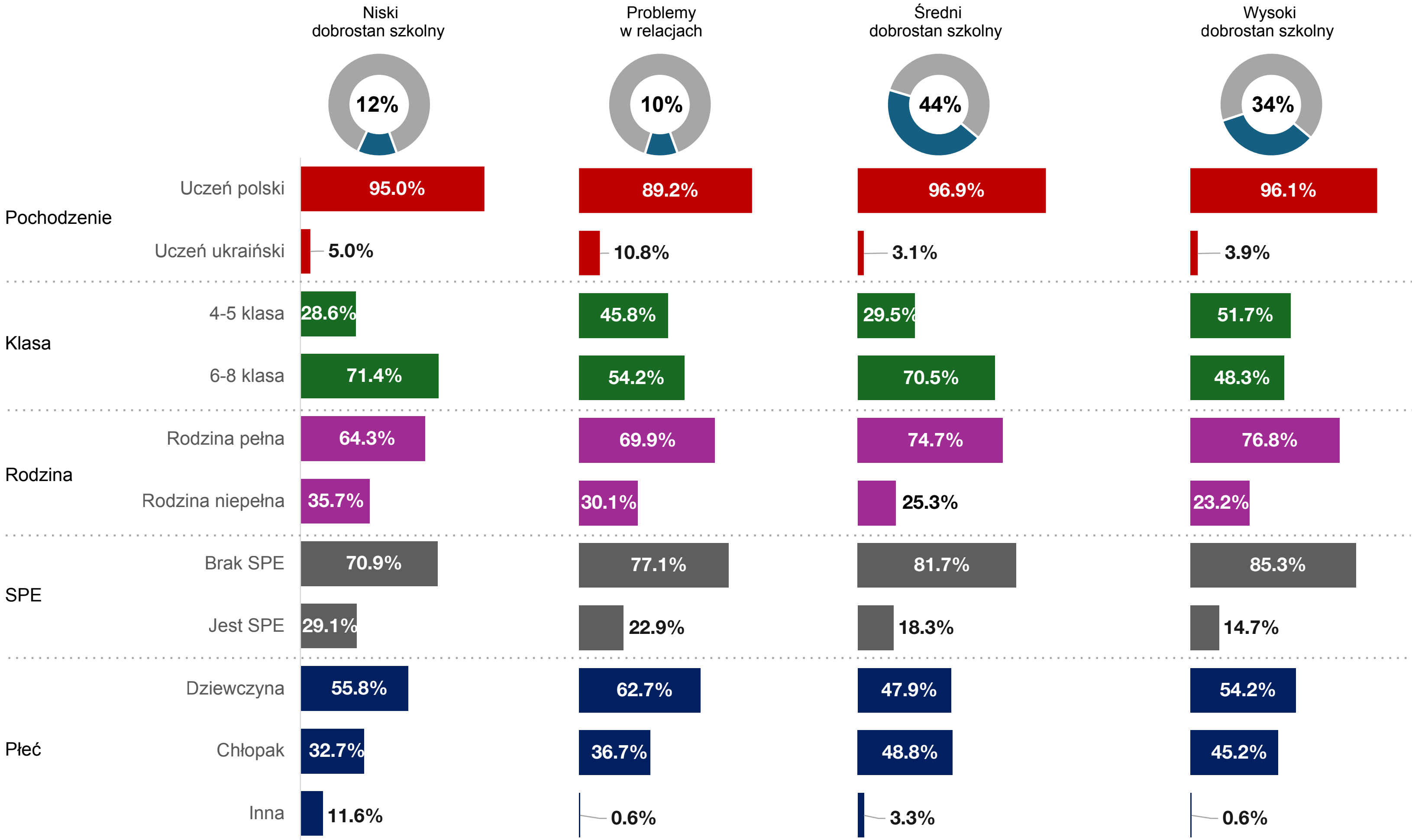
Obszary wymagające uwagi:

- umiarkowane poczucie równego traktowania przez nauczycieli,
- słabsza więź emocjonalna ze szkołą jako instytucją (poniżej poziomu neutralnego),
- ograniczona radość z uczenia się i niskie pozytywne emocje w kontekście edukacyjnym,
- większe zróżnicowanie osiągnięć w matematyce.

Uczniowie funkcjonują stosunkowo dobrze w zakresie relacji i osiągnięć, natomiast ich emocjonalne zaangażowanie i pozytywne doświadczenia związane ze szkołą są ograniczone, co stanowi potencjalny obszar działań wspierających.

Niemal co czwarty uczeń (22,7%) przejawia symptomy obniżonego dobrostanu – czy to w sferze emocjonalno-motywacyjnej, czy to w relacjach rówieśniczych. Dane wskazują, że większe ryzyko niskiego dobrostanu dotyczy uczniów ze starszych klas szkoły podstawowej, wychowujących się w rodzinach niepełnych, posiadających specjalne potrzeby edukacyjne oraz – w pewnym stopniu – uczniów z doświadczeniem migracji i osób nieutożsamiających się z binarnym podziałem płciowym.

2. Charakterystyka poszczególnych wymiarów dobrostanu szkolnego

Nauczycielskie praktyki dydaktyczno-wychowawcze

POSTRZEGANIE PRZEZ UCZNIÓW PRAKTYK NAUCZANIA WŁĄCZAJĄCEGO (S-ITPS)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na siedem stwierdzeń na skali od 1 = *tak* do 4 = *nie*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*nie*” lub „*raczej nie*” oraz „*tak*” i „*raczej tak*”

5 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*nie*” i „*raczej nie*”

16%

Niskie postrzegane
nasilenie praktyk
nauczania
włączającego

5 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*tak*” i „*raczej tak*”

63%

Wysokie postrzegane
nasilenie praktyk
nauczania
włączającego

POSTRZEGANE NIERÓWNOŚCI W TRAKTOWANIU (TDB)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na siedem stwierdzeń na skali od 1 = *zdecydowanie się nie zgadzam* do 5 = *zdecydowanie się zgadzam*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*zdecydowanie się nie zgadzam*” i „*raczej się nie zgadzam*” oraz „*raczej się zgadzam*” i „*zdecydowanie się zgadzam*”

5 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*zdecydowanie się nie zgadzam*”
i „*raczej się nie zgadzam*”

13%

Uważający się
za nierówno
traktowanych

5 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*raczej się zgadzam*” i „*zdecydowanie się zgadzam*”

33%

Uważający się za
równo traktowanych

Relacje z rówieśnikami w klasie

SAMOTNOŚĆ I BRAK SATYSFAKCJI Z RELACJI RÓWIEŚNICZYCH (LSDQ)

Jak dokładnie mierzona?

Uczniowie odpowiadali na 15 stwierdzeń na skali od **1 = całkowicie nieprawda** do **4 = całkowicie prawda**

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „całkowicie nieprawda” i „nieprawda” oraz „raczej prawda” i „całkowicie prawda”

3 lub więcej (na max. 5) stwierdzeń z odpowiedziami „całkowicie prawda” lub „prawda” na stwierdzenia wprost dotyczące doświadczanej samotności

15%

Uczniowie z wysokim poczuciem samotności

4 lub więcej (na max. 6) stwierdzeń z odpowiedziami „całkowicie prawda” lub „raczej prawda” na stwierdzenia wprost dotyczące poczucia przynależności i posiadania przyjaciół

82%

Uczniowie posiadający w klasie wielu przyjaciół

POSTRZEGANY STATUS RÓWIEŚNICZY (PSP PQ)

Jak dokładnie mierzony?

Uczniowie odpowiadali na siedem stwierdzeń na skali od **1 = zdecydowanie się nie zgadzam** do **5 = zdecydowanie się zgadzam**

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „zdecydowanie się nie zgadzam” i „raczej się nie zgadzam” oraz „raczej się zgadzam” i „zdecydowanie się zgadzam”

5 lub więcej stwierdzeń z odpowiedziami „zdecydowanie się nie zgadzam” i „raczej się nie zgadzam”

13%

Uczniowie o niskim statusie rówieśniczym

5 lub więcej stwierdzeń z odpowiedziami „raczej się zgadzam” i „zdecydowanie się zgadzam”

30%

Uczniowie o wysokim statusie rówieśniczym

POSTRZEGANE WŁĄCZENIE SPOŁECZNE (PIQ-SI)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na cztery stwierdzenia na skali od **1 = to wcale nieprawda** do **4 = całkowicie prawda**

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „to wcale nieprawda” lub „raczej nieprawda” oraz „raczej prawda” lub „całkowicie prawda”

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„to wcale nieprawda” lub „raczej
nieprawda”

11%

Niskie poczucie
włączenia społecznego
(wykluczenie)

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„raczej prawda” lub
„całkowicie prawda”

82%

Wysokie poczucie
włączenia społecznego

DOŚWIADCZANIE BYCIA OFIARĄ AGRESJI RÓWIEŚNICZEJ (EBIP-Q)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na siedem stwierdzeń na skali od **1 = nigdy** do **5 = więcej niż raz w tygodniu**

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „nigdy” oraz „około raz w miesiącu lub częściej”

4 lub więcej (na 7) stwierdzeń
z odpowiedziami
„nigdy”

45%

Rzadkie
doświadczenie agresji
rówieśniczej

4 lub więcej (na 7) stwierdzeń
z odpowiedziami
„około raz w miesiącu lub częściej”

25%

Częste
doświadczenie agresji
rówieśniczej

SAMOSKUTECZNOŚĆ INTERPERSONALNA (SEQ-C)

Jak dokładnie mierzona?

Uczniowie odpowiadali na osiem stwierdzeń na skali od 1 = *bardzo słabo* do 5 = *bardzo dobrze*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*bardzo słabo*” lub „*słabo*” oraz „*dobrze*” lub „*bardzo dobrze*”

5 lub więcej stwierdzeń (na 8)
z odpowiedziami
„*bardzo słabo*” lub „*słabo*”

6%

Niska
samoskuteczność
interpersonalna

5 lub więcej stwierdzeń (na 8)
z odpowiedziami
„*dobrze*” lub „*bardzo dobrze*”

62%

Wysoka
samoskuteczność
interpersonalna

POCZUCIE CELU EDUKACYJNEGO (SSWQ-EPS)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na cztery stwierdzenia na skali od 1 = *nigdy* do 5 = *zawsze*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*nigdy*” lub „*czasami*” oraz „*często*” lub „*zawsze*”

3 lub więcej stwierdzeń (na 4)
z odpowiedziami
„*nigdy*” lub „*czasami*”

41%

Niskie poczucie
celu edukacyjnego

3 lub więcej stwierdzeń (na 4)
z odpowiedziami
„*często*” lub „*zawsze*”

42%

Wysokie poczucie
celu edukacyjnego

SAMOOCENA JAKO UCZNIA (PIQ-ASC)

Jak dokładnie mierzona?

Uczniowie odpowiadali na cztery stwierdzenia na skali od 1 = *to wcale nieprawda* do 4 = *całkowicie prawda*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „to wcale nieprawda” lub „raczej nieprawda” oraz „raczej prawda” lub „całkowicie prawda”

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„to wcale nieprawda” lub „raczej
nieprawda”

42%

Niska samoocena
jako ucznia

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„raczej prawda” lub „całkowicie prawda”

58%

Wysoka samoocena
jako ucznia

EMOCJONALNE NASTAWIENIE DO SZKOŁY (PIQ-EMI)

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie odpowiadali na cztery stwierdzenia na skali od 1 = *to wcale nieprawda* do 4 = *całkowicie prawda*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „to wcale nieprawda” lub „raczej nieprawda” oraz „raczej prawda” lub „całkowicie prawda”

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„to wcale nieprawda” lub „raczej
nieprawda”

46%

Niskie poczucie
włączenia
emocjonalnego

3 lub 4 stwierdzenia
z odpowiedziami
„raczej prawda” lub „całkowicie
prawda”

40%

Wysokie poczucie
włączenia
emocjonalnego

Osiągnięcia szkolne

OSIĄGNIĘCIA SZKOLNE

Jak dokładnie mierzone?

Uczniowie podawali oceny z języka polskiego i matematyki uzyskane na koniec poprzedniego roku szkolnego

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Ocena z obu przedmiotów

Z obu przedmiotów maksymalnie
ocena dostateczna

16%

Niskie wyniki z obu
przedmiotów

Z obu przedmiotów co
najmniej ocena dobra

62%

Wysokie wyniki z obu
przedmiotów

Pozytywne i negatywne emocje związane ze szkołą

LĘK SZKOLNY (AAS)

Jak dokładnie mierzony?

Uczniowie odpowiadali na jedenaście stwierdzeń na skali
od 1 = *zupełnie do mnie nie pasuje* do 4 = *całkowicie do mnie pasuje*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*zupełnie do mnie nie pasuje*” lub „*raczej do mnie nie pasuje*” oraz „*raczej do mnie pasuje*” lub „*całkowicie do mnie pasuje*”

6 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*zupełnie do mnie nie pasuje*” lub
„*raczej do mnie nie pasuje*”

70%

Niski poziom lęku
szkolnego

6 lub więcej stwierdzeń
z odpowiedziami
„*raczej do mnie pasuje*” lub „*całkowicie
do mnie pasuje*”

30%

Wysoki poziom
lęku szkolnego

RADOŚĆ Z UCZENIA SIĘ (SSWQ-JL)

Jak dokładnie mierzona?

Uczniowie odpowiadali na cztery stwierdzenia na skali
od 1 = *nigdy* do 4 = *zawsze*

Jak wyróżniono skrajne kategorie?

Liczba stwierdzeń, na które uczniowie odpowiedzieli „*nigdy*” lub „*czasami*”
oraz „*często*” lub „*zawsze*”

3 lub więcej stwierdzeń (na 4)
z odpowiedziami
„*nigdy*” lub „*czasami*”

51%

Niska radość
z uczenia się

3 lub więcej stwierdzeń (na 4)
z odpowiedziami
„*często*” lub „*zawsze*”

16%

Wysoka radość
z uczenia się

3. Jakie są różnice w poczuciu dobrostanu szkolnego wśród uczniów polskich i ukraińskich w polskich szkołach?

Wymiar dobrostanu	Wymiar szczegółowy	Różnice pomiędzy uczniami polskimi i ukraińskimi uczącymi się w polskich szkołach		Istotność statystyczna
		uczniowie polscy	uczniowie ukraińscy	
Nauczycielskie praktyki dydaktyczno-wychowawcze	Postrzegane nierówności w traktowaniu przez nauczyciela	$M = 2.90$ ($SD = 0.65$)	$M = 2.85$ ($SD = 0.61$)	brak różnic
	Postrzegane nierówności w traktowaniu przez nauczyciela	$M = 3.24$ ($SD = 0.86$)	$M = 3.49$ ($SD = 0.86$)	*
Relacje z rówieśnikami w klasie	Samotność i brak satysfakcji z relacji rówieśniczych	$M = 1.80$ ($SD = 0.56$)	$M = 1.90$ ($SD = 0.58$)	brak różnic
	Postrzegany status rówieśniczy	$M = 3.31$ ($SD = 0.86$)	$M = 2.79$ ($SD = 0.84$).	***
	Postrzegane włączenie społeczne	$M = 3.21$ ($SD = 0.67$)	$M = 2.99$ ($SD = 0.71$).	**
	Doświadczanie bycia ofiarą agresji rówieśniczej	$M = 2.13$ ($SD = 0.95$)	$M = 1.88$ ($SD = 0.89$)	*
	Samoskuteczność interpersonalna	$M = 3.66$ ($SD = 0.7$)	$M = 3.38$ ($SD = 0.67$)	**

Wymiar dobrostanu	Wymiar szczegółowy	Różnice pomiędzy uczniami polskimi i ukraińskimi uczącymi się w polskich szkołach		Istotność statystyczna
		uczniowie polscy	uczniowie ukraińscy	
Motywacyjno-emocjonalne zaangażowanie w naukę szkolną	Poczucie celu edukacyjnego	$M = 2.57 (SD = 0.75)$	$M = 2.80 (SD = 0.69)$	*
	Akademicki obraz siebie	$M = 2.71 (SD = 0.67)$	$M = 2.69 (SD = 0.54)$	brak różnic
	Emocjonalne nastawienie do szkoły	$M = 2.37 (SD = 0.76)$	$M = 2.75 (SD = 0.75)$	***
Osiągnięcia szkolne (w polskiej szkole)	Oceny końcoworoczne – język polski	$M = 4.28 (SD = 1.02)$	$M = 3.60 (SD = 1.03)$	***
	Oceny końcoworoczne – matematyka	$M = 4.10 (SD = 1.17)$	$M = 3.39 (SD = 1.13)$	***
Pozytywne i negatywne emocje związane ze szkołą	Lęk szkolny	$M = 2.18 (SD = 0.64)$	$M = 2.11 (SD = 0.55)$	brak różnic
	Radość z uczenia się	$M = 2.20 (SD = 0.65)$	$M = 2.45 (SD = 0.70)$	**

Legenda: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Uczniowie ukraińscy deklarują bardziej pozytywny stosunek do polskiej szkoły i większą chęć do nauki niż uczniowie polscy. W podobnym stopniu, co uczniowie polscy, postrzegają nauczycieli jako wspierających i dostosowujących praktyki dydaktyczne do ich potrzeb, pomimo niższych ocen końcoworocznych z kluczowych przedmiotów, takich jak język polski i matematyka. Jednocześnie uczniowie ukraińscy oceniają swoje funkcjonowanie społeczne niżej niż uczniowie polscy. Wyniki nie wskazują na doświadczanie wrogości, agresji ani przemocy ze strony rówieśników.

4. Jakie są predyktory poszczególnych wymiarów dobrostanu szkolnego?

Czynniki powiązane z wyższym lub niższym poziomem badanych zmiennych zidentyfikowane w analizie regresji

Obszar	Czynniki powiązane z wyższym poziomem	Czynniki powiązane z niższym poziomem
Nauczycielskie praktyki dydaktyczno-wychowawcze		
Postrzeganie praktyk włączających	• brak	• płeć męska • płeć inna
Postrzegane równego w traktowania	• narodowość ukraińska	• poziom edukacji: klasy 6–8 • płeć inna
Relacje z rówieśnikami w klasie		
Samotność i brak satysfakcji z relacji	• poziom edukacji: klasy 6–8 • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne • płeć inna	• płeć męska

Obszar	Czynniki powiązane z wyższym poziomem	Czynniki powiązane z niższym poziomem
Postrzegany status rówieśniczy	• brak	• narodowość ukraińska • poziom edukacji: klasy 6–8 • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne • płeć inna
Postrzegane włączenie społeczne	• płeć męska	• narodowość ukraińska • poziom edukacji: klasy 6–8 • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne • płeć inna
Doświadczenie bycia ofiarą agresji	• rodzina niepełna • płeć inna	• narodowość ukraińska
Samoskuteczność interpersonalna	• płeć męska	• narodowość ukraińska • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne • płeć inna

Obszar	Czynniki powiązane z wyższym poziomem	Czynniki powiązane z niższym poziomem
Motywacyjno-emocjonalne zaangażowanie w naukę		
Poczucie celu edukacyjnego	• narodowość ukraińska	• poziom edukacji: klasy 6–8 • płeć męska • płeć inna
Akademicki obraz siebie	• płeć męska	• poziom edukacji: klasy 6–8 • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne
Emocjonalne nastawienie do szkoły	• narodowość ukraińska	• poziom edukacji: klasy 6–8 • płeć męska • płeć inna
Osiągnięcia szkolne		
Ocena końcoworoczna z języka polskiego	• poziom edukacji: klasy 6–8	• narodowość ukraińska • rodzina niepełna • płeć inna
Ocena końcoworoczna z matematyki	• płeć męska	• narodowość ukraińska • poziom edukacji: klasy 6–8 • rodzina niepełna • specjalne potrzeby edukacyjne

Obszar	Czynniki powiązane z wyższym poziomem	Czynniki powiązane z niższym poziomem
Pozytywne i negatywne emocje związane ze szkołą		
Lęk szkolny	- poziom edukacji: klasy 6–8 - rodzina niepełna - specjalne potrzeby edukacyjne	płeć męska
Radość z uczenia się	narodowość ukraińska	- poziom edukacji: klasy 6–8 - płeć inna

Kluczowe wnioski

Pozytywne nastawienie uczniów z Ukrainy do szkoły

- Uczniowie z doświadczeniem migracji z Ukrainy deklarują wyższy poziom satysfakcji z uczestnictwa w zajęciach szkolnych niż ich polscy rówieśnicy.
- Nauczyciele są przez nich postrzegani jako wspierający i elastycznie reagujący na potrzeby uczniów.
- Pozytywne nastawienie może wynikać z poczucia bezpieczeństwa, stabilizacji oraz dodatkowej uwagi ze strony nauczycieli.

Nierówności w osiągnięciach edukacyjnych

- Mimo pozytywnego nastawienia uczniowie ukraińscy uzyskują niższe oceny z języka polskiego i matematyki.
- Przyczyną mogą być trudności językowe, wcześniejsze przerwy w edukacji, różnice programowe oraz stres migracyjny.

Trudności w funkcjonowaniu społecznym uczniów ukraińskich

- Uczniowie ci gorzej oceniają swoje relacje i uczestnictwo w życiu społecznym szkoły.
- Nie wskazują na częste doświadczanie agresji czy otwartej niechęci, lecz na poczucie izolacji i bycia „spoza grupy”.

Niepokojąca sytuacja uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

- Ich dobrostan edukacyjny i społeczny kształtuje się na wyraźnie niższym poziomie niż u rówieśników bez specjalnych potrzeb edukacyjnych.
- Wyniki potwierdzają niższą samoocenę, gorsze osiągnięcia edukacyjne oraz trudności w relacjach rówieśniczych.
- Grupa ta powinna być postrzegana jako szczególnie zagrożona wykluczeniem edukacyjnym i społecznym.

Badania ujawniły złożony obraz dobrostanu szkolnego w klasach zróżnicowanych. Kluczowe wyzwania to: nierówności w osiągnięciach edukacyjnych, ograniczone uczestnictwo w życiu społecznym szkoły oraz podwyższone ryzyko marginalizacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Konieczne jest systemowe wzmocnianie mechanizmów wsparcia i zaangażowanie całych zespołów szkolnych w tworzenie środowiska sprzyjającego nauce, relacjom i integracji wszystkich uczniów.

Rekomendacje dla praktyki

1. **Priorytetyzowanie dobrostanu uczniów** poprzez wdrażanie podejścia całoszkolnego, obejmującego działania dydaktyczne, wychowawcze i organizacyjne.
2. **Budowanie pozytywnego klimatu szkoły**, w którym obecne są szacunek, wsparcie i równe szanse rozwoju dla wszystkich uczniów, niezależnie od pochodzenia czy możliwości.
3. **Włączenie edukacji społecznej i emocjonalnej** do programu nauczania w celu systematycznego rozwijania kompetencji społecznych i emocjonalnych uczniów.
4. **Promowanie równości, inkluzji i różnorodności** jako kluczowych warunków dobrostanu oraz eliminacja wszelkich form wykluczenia i dyskryminacji ze środowiska szkolnego.
5. **Tworzenie bezpiecznego środowiska nauki** poprzez wdrażanie polityk antyprzemocowych, mechanizmów reagowania na nierówne traktowanie oraz rozwój programów wsparcia rówieśniczego (mentoring, mediacje).
6. **Ukierunkowane wsparcie uczniów z doświadczeniem migracji i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** poprzez dostosowanie metod nauczania i komunikacji do indywidualnych potrzeb.
7. **Systematyczne działania diagnostyczne i monitorujące** w zakresie zdrowia psychicznego uczniów, umożliwiające szybkie reagowanie na pojawiające się trudności.
8. **Tworzenie spójnego systemu współpracy** szkoły z rodzicami i specjalistami (psychologami, pedagogami, instytucjami zdrowotnymi) w celu wspierania uczniów.
9. **Projektowanie indywidualnych ścieżek wsparcia** dla uczniów o szczególnych potrzebach, uwzględniających aspekty edukacyjne, emocjonalne i społeczne.
10. **Integracja działań wychowawczych i profilaktycznych** ze standardowym procesem edukacyjnym w celu uczynienia dobrostanu fundamentem jakości nauczania i pełnego uczestnictwa uczniów.

08.

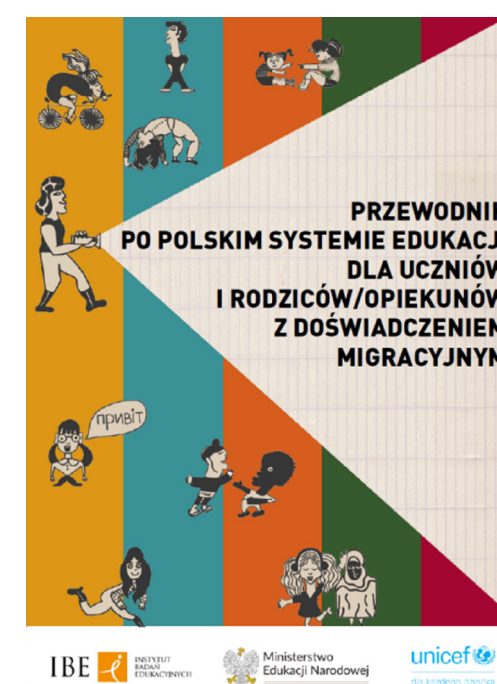
Działania projektu „Szkoła dostępna dla wszystkich” wspierające dobrostan szkolny

Warsztaty „I’m well” („Mam się dobrze”) mają na celu wzmacnianie dobrostanu uczniów w wymiarze edukacyjnym, społecznym i emocjonalnym w klasach zróżnicowanych, szczególnie kulturowo. Program wspiera autonomię w uczeniu się, budowanie relacji i rozwój umiejętności emocjonalnych. Pośrednio służy także podnoszeniu kompetencji specjalistów szkolnych w zakresie działań psychoedukacyjnych. Adresatami są uczniowie klas IV–VIII szkół podstawowych.

Poradniki i towarzyszące im podcasty powstały, aby wspierać dyrektorów w organizacji edukacji dostępnej dla wszystkich uczniów, w tym dzieci ze zróżnicowanymi potrzebami i doświadczeniem migracyjnym. Publikacje omawiają współpracę szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i podmiotami leczniczymi, rolę zarządzania strategicznego, budowanie kultury organizacyjnej oraz ocenianie uczniów o odmiennych potrzebach. Zawarte w nich treści, przykłady i refleksje stanowią inspirację do tworzenia wysokiej jakości kształcenia sprzyjającego inkluzji.

Przewodnik stanowi praktyczne kompendium wiedzy o polskim systemie edukacji, wspierające rodziców i uczniów z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w procesie adaptacji do nowego środowiska. Publikacja w przystępny sposób omawia funkcjonowanie edukacji od żłobka po szkoły ponadpodstawowe, prezentuje dostępne formy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego oraz podaje praktyczne wskazówki dotyczące integracji i rozwoju dzieci w polskich placówkach.

Publikacja wspiera nauczycieli szkół i przedszkoli w działaniach na rzecz integracji międzykulturowej. Zawiera wskazówki oraz gotowy program zajęć oparty na bajkach międzykulturowych, w tym scenariusze i materiały edukacyjne, mające na celu wspieranie integracji dzieci w grupach zróżnicowanych kulturowo. Adresatami są nauczyciele dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

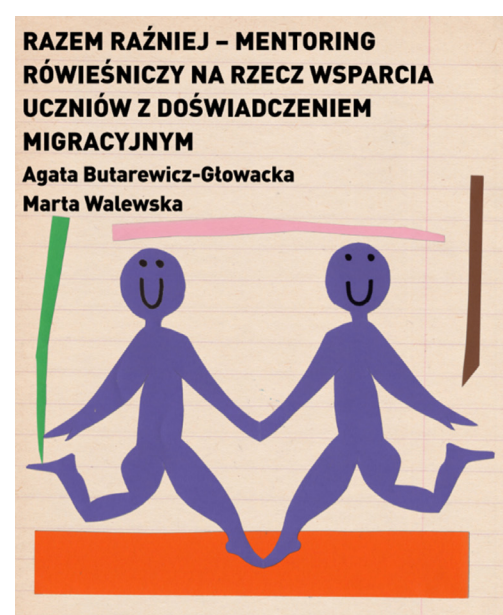
IBE Ministerstwo Edukacji Narodowej dla każdego dziecka

Program „Mówię i rozumiem” wspiera rozwój językowy dzieci w wieku przedszkolnym, w tym dzieci z opóźnieniami rozwojowymi i doświadczeniem migracyjnym. Oparty na empirycznej wiedzy o rozwoju mowy, obejmuje wszystkie aspekty języka (gramatykę, semantykę, pragmatykę, fonologię), a także zawiera materiały do prowadzenia zajęć ogólnych i specjalistycznych oraz wskazówki dla nauczycieli i rodziców. Adresatami są nauczyciele oraz specjaliści (logopedzi, pedagodzy, psychologowie, terapeuci) pracujący w przedszkolach, jak również rodzice dzieci w wieku przedszkolnym.

IBE Ministerstwo Edukacji Narodowej dla każdego dziecka

Program spotkań psychoedukacyjnych wspiera nauczycieli i rodziców w zdobywaniu wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie z codziennymi wyzwaniami wychowawczo-opiekuńczymi. Spotkania dostarczają informacji oraz rozwijają kompetencje umożliwiające tworzenie bezpiecznego środowiska dla dzieci i młodzieży, wspieranie ich w sytuacjach kryzysu emocjonalnego i behawioralnego oraz wzmacnianie ich zasobów i możliwości.

IBE Ministerstwo Edukacji Narodowej dla każdego dziecka

Program mentoringu rówieśniczego „Razem rażniej” wspiera uczniów z doświadczeniem migracji w polskich szkołach, redukując poczucie izolacji, wzmacniając empatię i relacje społeczne oraz ułatwiając adaptację. Polega na łączeniu ich w pary z uczniami polskimi pełniącymi rolę mentorów, a działania są wspierane przez nauczycieli koordynatorów. Program obejmuje przewodnik i webinary instruktażowe.

Pełna wersja publikacji: Papuda-Dolińska, B., Grygiel, P., Szumski, G., Karwowski, M., Boczkowska, M., Błaszczak, A., Wiejak, K. (2025).

Dobrostan szkolny w klasach zróżnicowanych. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

<https://ibe.edu.pl/pl/biblioteka-ibe/szkola-dostepna-dla-wszystkich/3490-dobrostan-szkolny-w-klasach-zroznicowanych>

<https://ibe.edu.pl/pl/szkola-dostepna-dla-wszystkich-opis-projektu>